

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

II. Vtrùm fides possit esse de objecto aliunde clarè cognito: vbi vtrùm
possit esse cum opinione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

SECTIO II.

Vtrum fides esse possit de obiecto aliunde clarè cognito : vbi vtrum possit esse cum opinione.

Diximus, actum fidei essentialiter esse ob-
scuro : nunc inquirimus pro complemento
eiusdem dubij , an adeo sit claritas contra rati-
onem fidei, vt repugnet fides circa obiectum aliun-
de clarè cognitum : vbi etiam obiter videbimus,
an repugnet assensus fidei , & assensus probabi-
lis , seu opinio circa idem obiectum.

Suppono primò, non esse quæstionem de ha-
bitibus comparatis inter se: certum enim est,
habitum fidei non repugnare cum habitu scienti-
fico, imò nec cum habitu erroris: tum quia ha-
bitus supernaturales non contrariantur habiti-
bus naturalibus: tum etiam, quia habitus solum
se habet vt principium suorum actuum: prin-
cipia autem actuum contrariorum non debent
esse contraria; nam idem intellectus, & eadem
voluntas est principium actuum contrariorum,
scilicet assensus & dissensus; amoris & odij ex
quo etiam fit, non repugnare habitum fidei cum
assensu scientifico, neque e contra habitum scienti-
ficum cum assensu fidei, sicut non repugnat
actus amoris cum principio actus odij.

Videatur Suarez in presenti disp. 3. sect. 9. n. 4.
& sequentibus, vbi contra Capreolum dicentem
amitti fidem habitualem circa eorum articulos,
circa quos aliquis acquirit demonstrationem,
& assensum scientifico, probat id esse falsum
ab experientia, qua constat etiam comparata
Philosophia ab aliquo fidei, non minùs firmi-
ter posse ipsum profiteri fidem eorum veritatem,
quæ firmitas maior non provenit à ratione Phi-
losophica, sed à fide, cuius assensus debet habere
maiorè illam firmitatem, vt infra videbimus.
Ratio etiam est clara, quia habitus infusus fidei
est indivisibilis, & vnus ad assensus omnium ar-
ticulorum: quare non posset ex parte deperdi, &
ex parte retineri: cum ergo maneat saltem ad alios
articulos credendos, non potuit perdi fides ha-
bitualis circa hos, qui aliunde euidenter iam
sciuntur. Quod idem est, quando prius erat ha-
bitus scientifico, & postea aduenit fides; eadem
enim experientia constat, non perdi habitum
scientificum de iis obiectis, quæ etiam per fidem
probantur.

Contra hoc tamen opponi potest primò, quia
ex eo quod actus virtutis, & vitij opponantur,
fit, quod habitus etiam opponantur, nec possit
esse aliquis simul temperans, & intemperans ha-
bitualiter; mansuetus, & iracundus, castus, & la-
scivus, &c. Ergo sufficit oppositio inter actus, vt
neq; eorù habitus possint ex natura rei esse simul.
Ad hoc argumentum, omisiss aliis solutionibus,
quæ videri possunt apud Hurtadù in presenti disp.
29. sect. 1. Respondeo, distinguendo: nam potest
fermo esse de habitibus infusis, vel de acquisitis.
De infusis itaque certum videtur, quod non op-
ponantur cum habitibus vitiosis: nam peccator
qui habitus vitiosos diuturno peccandi vlu com-
paravit, & postea cum attritione confitetur, &
iustificatur, accipit cum gratia sanctificante ha-
bitus infusos virtutum moralium; & tamen ex-
perientia

51

Habitus fidei non repugnat cum habitu scientifico.

Nec cum assensu scientifico.

52

53

49

Obscuritas quomodo se habeat respectu fidei

elicere actum obscurum fidei circa obiectum di-
ctum. Respondeo, negando consequentiam, quia
evidentia testimonij Petri, non tollit obscurita-
tem circa obiectum dictum: non enim apparet
clara connexio infallibilis illius testimonij cum
veritate obiecti, & ideo relinquatur assensus obs-
curus: at verò inter testimonium diuinum clarè
cognitum, & veritatem obiecti, apparet clarè, &
euidenter necessaria connexio.
Restat tamen difficultas, quomodo se habeat
obscuritas respectu fidei? an vt ratio formalis
obiecti, an alio modo? Aliqui dicunt pertine-
re ad obiectum formale, quod non solum est re-
uelatio vt sic, sed talis reuelatio, scilicet obscu-
ra: quare assensus innitens reuelationi claræ, &
assensus innitens reuelationi obscuræ differunt
penes diuersa obiecta formalia, quæ respiciunt.
Ego existimo in primis, obscuritatem, formaliter
loquendo, non esse rationem formalem as-
sentendi; ratio enim formalis est, quæ mouet
ad assensum, obscuritas autem non mouet; im-
mo magis retardat; non enim assentior ego, quia
reuelatio est obscura, sed quia reuelatio est. De in-
de existimo, obscuritatem non esse aliquid tenens
se ex parte obiecti, sed ex parte ipsius assensus;
quare non tam est diuersitas in obiecto, quam in
modo tendendi ipsius actus ad suum obiectum:
quod ipsa experientia testatur: videmus enim,
proposito aliquo principio duobus hominibus,
alterum, qui perspicax est, & acutus, cognoscere
clarè veritatem obiecti, & connexionem termi-
norum inter se; alterum, qui tardus est, & hebes,
cognoscere idem obiectum ex apprehensione
etiam terminorum, obscurè tamen, vel saltem
minùs clarè: quæ diuersitas tenet se radicaliter
ex parte minoris luminis intellectualis; forma-
liter verò ex parte actus obscurioris, à quo deno-
minatur obiectum obscurum, sicut ab assensu
evidenti, certo, & claro, denominatur obiectum
euidens, certum & clarum: quia res in se ipsis nec
habent claritatem, nec obscuritatem nec certitudi-
nem, aut incertitudinem.

50

Habitus fidei vnde impeditur ab eliciendo assensum circa illa obiecta, quæ reuelantur clarè.

Hinc infero, nostrum habitum fidei inuenite
quidem in reuelatione clara totam rationem for-
malem assentiendi, quam habet, scilicet testimo-
nium & veritatem Dei. Cæterum impeditur ab eli-
ciendo assensum circa illam propter naturam limi-
tationem, quæ ex natura sua adstringitur ad tale
genus actuum; scilicet ad obscuro solum, nec
habet virtutem ad claros etiam circa idem obie-
ctum formale reuelationis diuinæ: quæ limitatio
colligitur ex modo loquendi Scripturæ, & Patrum
suprà adducto. Quare cum S. Thomas in presen-
ti art. 6. dixit, rationem formalem rei credibilis esse
non visum, non loquitur de ratione formali
obiecti, sed de ratione formali, quæ denomi-
natiuè conuenit obiecto ab ipso actu fidei, quam
notanter appellauit rationem formalem ex parte
nostri; quati subiectiuam, non obiectiuam; quæ
quidem potest dici ratio formalis, in quantum
pertinet ad diuersitatem specificam fidei,
fides enim non solum specificatur ab ob-
iecto formali, sed etiam ab intrinseco
modo tendendi in ipsum obie-
ctum; scilicet cum
obscuri-
tate.

perientia constat, non expelli statim habitus vitiosus: immò adhuc difficultatem non exiguam sentiri prouenientem ab eiusmodi habitibus: non ergo repugnant esse simul cum habitibus infusis. Vnde è contra, si præcedunt habitus infusi in homine iusto, & postea paulatim acquiritur habitus vitiosus per peccata venialia, constat etiam, non ideo expelli habitus infusos. Adueniente autem peccato mortali, expellitur quidem habitus charitatis, & iuxta communem sententiam expelluntur quoque alij infusi virtutum moralium: non tamen propter repugnantiam habituum inter se, cum postea recuperata gratia, redeant habitus infusi, non expulso habitu vitioso; sed expelluntur propter connexionem, quam habent cum gratia, quæ expellitur per peccatum mortale actuale, cum quo alij etiam habitus infusi habent repugnantiam mediatam.

54 Loquendo verò de habitibus acquisitis contrariis, in mea sententia nulla est repugnantia inter eorum entitates physicas: nam ij habitus, vt dixi in Philosophia, tam qui pertinent ad facilitatem intellectus, quam qui pertinent ad facilitatem voluntatis, sunt solum species coordinatae intensæ, vel tale, quæ faciliè & promptè representant motiua ad assensum, vel consensum, vel etiam ad dissentium: quæ species non habent inter se oppositionem physicam quoad entitatem. nam postquam aliquis habet species, vt apprehensiones motiuorum pro vna parte, potest de nouò accipere speciem intensam motiui pro parte contraria, nec ideo amittit species priores, vel obliuiscitur illorum motiuorum. Dicuntur tamen expelli, vel remitti priores habitus, non quidem quoad entitatem, sed quoad denominationem: quia licet maneant priores species; non tamen facilitant, nec inclinant sicut prius; quatenus propositis iam motiuis contrariis, debilitatur vis priorum motiuorum; nec possunt ita vehementer mouere in præsentia noui motiui contrarij, quod antea vel latebat, vel non ita attentè ponderatum, & examinatum fuerat. Vnde priores habitus non facilitant potentiam, sicut antea, & quia eorum actiuitas manet refracta, dicuntur non manere, vel saltem remitti quoad denominationem habitus, vel facilitatis, quamuis remaneant quoad totam suam entitatem intrinsecam: quæ omnia suppono ex Philosophia, & ex iis constat, non argui bene ex hoc exemplo repugnantiam inter habitum scientiæ & fidei infusæ, præsertim cum habitus infusi non dent facilitatem sicut acquisiti, sed habeant se ad modum potentia, vt dixi eodem loco, vnde multò minus repugnant cum acquisitis contrariis, quam ipsi habitu acquisiti inter se: quia licet non possit esse simul facilitas ad actus contrarios: potest tamen esse potentia ad vnum actum cum facilitate ad actus contrarios.

55
Obiectio 2.

Sed contra hoc arguitur secundò, quia habitus fidei oppositionem habet cum quolibet errore contra fidem, quod prouenire videtur ex eo, quod actus fidei non possit stare simul cum actu erroris, ex quo fit vt nec fidei habitus manere possit cum actu erroris, si ergo non potest etiam actus fidei esse simul cum actu scientifico circa idem obiectum, hoc sufficit, vt nec habitus fidei manere possit cum eo actu. Respondetur, oppositionem habitus fidei infusæ cum actu erroris non esse physicam cum entitate erroris, nam si actus idem erroris non esset culpabilis, non

expelleretur actus fidei, & è contra expelleretur, etiam si error re vera non esset contra obiectum reuelatum, sed ex conscientia erronea putantis esse reuelatum, circa quod obiectum procul dubio non potuisset fides infusa elicere suum actum: non ergo est illa repugnantia physica proueniens ex tali obiecto, sed est quali moralis, hoc est fundata in culpa infidelitatis, quæ expellit gratiam, & disponit sufficienter, & condignè ad ablationem etiam habitus fidei, vt dicemus *infra disp.* 16. agentes de conseruatione fidei. Cum ergo hæc oppositio quali moralis non sit inter actus scientiæ & habitum fidei, non debet hic expelli propter illos.

Obiici potest tertio, ex visione beatifica, & lumine gloriæ, quæ expellunt habitum fidei infusæ, eo quòd cum illis non potest fides exercere suos actus; ergo si fides non potest exercere suum actum cum actu scientifico eiusdem obiecti, hoc etiam sufficit, vt habitus fidei manere non possit adueniente scientia de eiusdem obiectis. Respondetur, negando consequentiam, habitus enim fidei perditur in patria, eo quòd manere semper otiosus, quia ratione status beatifici, & perfecti, cui repugnat actus obscurus, nunquam potest elicere suum actum, qui essentialiter debet esse obscurus saltem circa diuinam reuelationem, vt supra diximus; Quare, cum habitus infusus non detur, nec conseruetur, nisi in ordine ad operandum; cessante omnino, & in perpetuum hoc fine, & hoc per se loquendo, & ratione status intrinseci, non potest connaturaliter conseruari amplius talis habitus. Ratio autem à priori est, quia habitus infusi, vel promanant à gratia, vel dantur, & conseruantur à Deo ad exigentiam eiusdem gratiæ, cui debentur potentia ad actus intellectus, & voluntatis, qui sint proportionati filio Dei adoptiuo. Cum autem beatitudinis exigat ex natura sua perpetuitatem, & inamissibilitatem, illius status, & per consequens exigat, quòd habitus fidei nunquam amplius operetur; impossibile est, quòd eadem gratia exigat adhuc habitum fidei, quem solum exigebat ad operandum. Cessante autem hac exigentia gratiæ, imò posita exigentia eiusdem gratiæ contraria, non potest Deus conseruare adhuc habitum fidei, quem solum conseruabat ob exigentiam gratiæ, & idò ex natura rei sequitur eius destructio, quòd non procedit adueniente scientia, cum adhuc gratia exigat conseruari habitum fidei, qui deseruire in primis potest adhuc ad assensum circa alios articulos, & deinde etiam circa hos ipsos, si quando medium scientificum memoriæ non occurrat, & denique etiam in præsentia mediij scientifici, vt firmus, & certius per fidem credantur, vt postea videbitur.

Confirmatur responsio hæc; quia si habitus fidei in patria auferretur solum propter repugnantiam, quam eius actus haberent cum visione clara eorundem obiectorum, non debuisset omnino auferri: neque enim Beatus videt de facto omnia obiecta in verbo, quare respectu eorum, quæ non videt, potuisset habere fidem. Ratio ergo, cur fidei habitus omnino auferatur, debet esse magis vniuersalis, nempe, quia ratione status perfectissimi repugnat actus obscurus, atque idò fides semper otiosa, quia si quæ alia manifestanda sunt Beato vltra ea, quæ videt in verbo, id totum debet fieri per reuelationem claram, qualis docet Beatus. Hæc

Hæc autem ratio non procedit in casu nostro, in quo fides non maneret otiosa: ergo licet actus fidei, & scientia circa idem obiectum non possent esse simul, non idem habitus fidei destrueretur in via, sicut auferetur in patria.

Suppono secundò, Assensum Theologicum non repugnare cum assensu fidei, circa idem obiectum, quia licet assensus Theologicus deducatur per evidentem consequentiam ex suis principiis, habet tamen obscuritatem ea parte, qua pendet à principio fidei, & ideo non est simpliciter clarus, nec quidem scientificus, sed obscurus & certus. Difficultas ergo præfens est solum de assensu claro, & scientifico, an pugnet cum assensu fidei.

Prima sententia affirmat omnino repugnare; quam tenere videtur S. Thom. in præfenti; Capreolus, Caietanus, & Thomista communiter, Scotus, & Richardus relati à nostro Valentia in præfenti disp. 1. puncto 4. quæst. 1. §. 2. in principio, Molina, Comel. & alij plures, quos affert Suarez disp. 3. sect. 9. n. 1. qui loquuntur de actu fidei, & cognitione scientifica, idem tamen dicerent de actu fidei, & opinione.

Secunda sententia negat repugnare. Hanc tenent Alex. Alenf. Albertus Magnus, Altissiodorensis, Bonaventura, Dur. Gabr. quos refert, & sequitur idem Valentia ubi sup. eandem tenet Catharin. in c. 11. epist. ad Hebr. & Salmeron ibid. disp. 2. uterque eisdem verbis, & rationibus eam probans, & plures Recentiores, qui tamen rursus dividuntur: nam aliqui hanc sententiam in uniuersum docent de omni cognitione evidenti: alij vero dicunt, cognitionem evidentem abstractiuam non repugnare cum fidei assensu; intuitiuam verò omnino repugnare.

Dico primò. Non repugnat fidei assensus cum omni cognitione evidenti eiusdem obiecti. Hæc non repugnat fortasse S. Thom. nam quæst. 5. art. 1. in corpore videtur docere, solum repugnare fidem cum scientia perfecta, qualis habetur in patria, non cum naturali, qualis fuit in Angelis simul cum fide; & ad secundam dicit, omnem cognitionem naturalem nostram habere obscuritatem, & tenebras sufficientes ad obscuritatem fidei saluandam. Hanc etiam tenent Suarez ubi supra num. 7. Hurtado disp. 3. o. sect. 2. Coninch. disp. 11. dub. 15. & alij comuniter. Probatur primò ex scriptura, in qua proponuntur fidei credenda ab omnibus aliqua, quæ à multis euidenter sciuntur; qualis est Dei existentia, & plura eius attributa. Ad Hebr. 11. Oportet accedentem ad Deum credere, quia est, item ibidem dicitur, fidei credendi mundi creationem: fide intelligimus aperta esse secula verbo Dei, &c. & denique in symbolo fatentur omnes docti, & indocti, quod credamus Deum esse omnipotentem, & vnum, &c. ubi Patres de omnibus dicunt habere fidem illorum obiectorum, quorum verba vide apud Valentianum ubi sup.

Probatur secundò, quia ad contentionem debet præcedere cognitio fidei de bonitate Dei, malitia peccati, &c. quæ omnia à viro docto possunt euidenter sciri; ergo potest habere utrumque assensum in intellectu: alioquin deterioris conditionis esset doctus, quam indoctus; nam circa hæc obiecta rusticus exercet actus fidei supernaturales, & meritorios; doctus verò solum haberet naturales, & sine merito.

Variè respondent aduersarij. Dicunt primò,

posse elici ab homine docto assensum fidei in absentia assensus scientifici: à quo potest abstinere homo doctus, vt fides possit habere locum: Sed contra, quia si actus fidei pugnat cum euidentià actuali, pariter videtur pugnare cum memoria euidentiæ: nam sicut quando actu video Petrum, non possum credere propter dictum alterius, quod video Petrum, vt postea dicemus, sic nec postea possum credere me vidisse Petrum propter dictum alterius: statim enim excitatur in memoria species euidenter representans me illum vidisse, ergo similiter in homine docto excitatur species euidentis obiecti sciri impediens fidem; ergo nunquam nisi in casu aliquo raro, habere posset fidem illorum obiectorum. Videatur Coninch. ubi sup. n. 25.

Respondent alij, Philosophum habentem scientiam de existentia Dei, & aliis articulis non debere eos fide credere, nec Paulum necessarium esse dixisse fidem strictam horum articulorum, sed solum assensum certum, proptè abstrahit ab assensu fidei, & scientiæ. Hanc tamen responsionem reiiciunt alij Theologi communiter, & merito. Videatur Suarez disp. 3. sect. 9. num. 5. Nec dubitari potest Paulum de fide propria loquutum fuisse, quam vt dispositionem necessariam ad iustificationem exigit: in hoc enim sensu prædicta Pauli verba explicuit Conc. Trid. sess. 6. cap. his verbis. Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum, credentes vera esse quæ diuinitus reuelata & promissa sunt. Hæc certe non est scientia, quæ neque est ex auditu; neque ad eius assensum liberè mouemur; sed conuincimur, & necessitamur ab euidentiâ obiecti. De hac autem fidei credulitate explicat statim Tridentinum verba Pauli dicens: de hac dispositione scriptum est: accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Non potest ergo negari etiam in Philosopho necessitas fidei de his articulis, præsertim cum firmitus debeat credere hos eisdem articulos, quam antea per scientiam assentiretur; quæ maior firmitas non prouenit formaliter à scientia, quæ antea erat, sed à perfectione voluntatis, quæ ob reuerentiam diuini testimonij interuenientis, eiusmodi firmitatem imperat. Debet ergo diuina auctoritas mouere ad ipsum assensum; alioquin nec posset voluntatem mouere ad firmiter assensum imperandum.

Respondent alij, fidem necessariam esse de existentia Dei, non vt auctoris naturalis, sed vt auctoris supernaturalis, quare hic articulus semper restat fide sola credendus etiam à Philosopho, qui scientiam habet de Deo auctore naturali. Ita Canus lib. 12. de locis Theolog. c. 4. Hæc tamen responsio reiicitur primò ex ipsis verbis Pauli, qui duo proposuit fidei diuina necessario credenda ante iustificationem, scilicet, & Deum esse, & esse remuneratorem: qui autem solum dicit, Deum esse, nihil adhuc dicit de remuneratione supernaturali: ergo non minus ille prior articulus pertinet ad fidem necessariam, quam posterior: nec sine aperta violentia dici potest, sensum priorum verborum esse, Deum esse Auctorem supernaturalem.

Secundò impugnatur, quia illa sanè cognitio exigitur supernaturalis, & ex adiutorio, & inspiratione Spiritus sancti, atque adeo ex dono fidei, qua proponitur Deus diligendus charitate infusa. Charitas autem infusa non diligit Deum, qui

Variè respondent aduersarij.

61.

62.

Duo hæc necessariæ de fide credenda, scilicet Deum esse, & esse remuneratorem.

quia solum est auctor effectuum supernaturalium, sed quia est summum bonum, & infinite perfectus: & quidem non esse infinite perfectus, si non esset etiam auctor rerum naturalium, non enim esset omnipotens, si solum posset producere effectus supernaturales; nec potest negari, quod charitas possit Deum diligere propter perfectionem omnipotentiam, propter infinitam sapientiam, æternitatem, immensitatem, & alias perfectiones; ergo hæc etiam perfectiones, & earum existentia credi possunt per fidem à quolibet fidei etiam docto.

63 Tertio: Hoc ipsum probari posset, quia Philosophus ille habens euidenciam de infinita perfectione Dei, & per consequens de summa Dei veracitate, & infallibilitate non potest credere per fidem Deum vt Auctorem supernaturalem, quin per eandem fidem credat etiam veracitatem, & infallibilitatem Dei: neque enim potest fides credere Deum auctorem supernaturalem propter diuinam auctoritatem, quin eadem fides credat, Deum esse summè veracem, si quidem veracitas Dei est motiuum formale saltem partiale ad credenda alia: ergo non obstante euidencia de veracitate Dei ex alijs principiis euidencibus, potest eadem veracitas credi rursus per fidem, alioquin nullus alius articulus credi posset per fidem ab eo Philosopho, si quidem quilibet assensus fidei circa quemcumque articulum est simul assensus circa Dei veracitatem. Hoc argumentum insinuat videretur Hurtado *disp. 3. sect. 2. subsect. 1. §. 5.*

64 Sed reuera non est argumentum efficax, quia responderi potest, cum, qui habet euidenciam de veracitate Dei, non credet postea alios articulos fidei, propter veracitatem Dei obscure cognitam, sed propter illam cognitam clarè, assensu tamen supernaturali procedente ab eodem habitu fidei, vt diximus *supra disp. 1. sect. 6. vbi* aduertimus, non repugnare, quod in aliquibus de facto resoluatur fides mysterij reuelati in veracitatem Dei clarè cognitam, assensu tamen supernaturali, & super omnia, præcedente pia affectuione voluntatis, quæ facit vt intellectus affectuatur, non quidem obscure, sed euidenter, firmius tamen & super omnia, eidem veracitati Dei clarè cognitæ, in quam resoluti possit partialiter fides aliorum articulorum, quæ suam obscuritatem participaret ab altero motiuo partiali, nempe à testimonio diuino obscure cognito; quare ex hoc capite non argueretur, posse esse simul scientiam, & fidem de eodem obiecto.

65 Quarto: Probari melius potest, quia si non posset Philosophus de iis etiã articulis fidem habere, deterioris esset conditionis, quàm rusticus, qui ea omnia per fidem crederet, cuius actus nobilior est, & firmitior, quàm sit conclusio illa scientifica naturalis, quam Philosophus habet. Nec enim ex consortio habitus fidei potest demonstratio illa, vel conclusio Philosophica melior, aut certior fieri, nisi ab ipsa etiam fide dependeat, nec potest à fide dependere, nisi motiuum fidei aliquo modo moueat, & insinuat, nempe testimonium Dei: quod si mouet hoc est, quod intendimus, posse scilicet aliquem moueri à testimonio obscuro Dei ad credendum etiam id, de quo aliunde habet demonstrationem scientificam.

Nec etiam satisfacit, quod alij respondent Philosophum non esse peioris conditionis, quia licet actu non credat per fidem ea obiecta, est tamen de se paratus ad ea per fidem credenda, quo-

ties medium scientificum deest, vel si desset. Hoc, inquam, non satisfacit, quia illa promptitudo non est credere, sed voluntas solum conditionata credendi; quare actu sicut non habet fidem eorum articulorum, ita nec habet certitudinem, & firmitatem propriam fidei, sed aliam certitudinem minorem, quæ solum potest competere actu naturali scientifico.

Vltimò denique principaliter conclusio probatur, quia non apparet vnde repugnet inter se illi duo assensus. Dicunt, repugnare, eo quod assensus euidentis affert secum claritatem, fides verò obscuritatem: claritas autem & obscuritas repugnant. Sed contra, quia obscuritas fidei non comparatur ad lumen scientiæ, sicut priuatio ad formam; sed sicut imperfectum ad perfectum, seu sicut modica lux ad magnam: nam licet fides dicatur obscura respectu euidenciam; verè tamen est lux, vt in sinuauit Petrus loquens de testimonio prophético: *Cui bene* (inquit) *facitis audentes tanquam lucerna lucenti in caliginis loco.* quare sicut lux modica non repugnat cum luce magna, sic nec fides cum scientia.

Dices: euidencia, & ineuidencia repugnant: fides autem est ineuidens, ergo repugnat cum cognitione euidenti. Respondeo euidenciam, & ineuidenciam in ordine ad idem obiectum, & motiuum formale repugnare: non tamen in ordine ad idem obiectum materiale, quod per vnum medium cognoscatur euidenter, & per alterum medium ineuidenter. Alia argumenta postea solentur.

Dico secundò: Aliquæ sunt cogniciones euidentes, cum quibus videtur repugnare assensus fidei, ita Valquez 3. *par. disp. 5. num. 5. & disp. 62. num. 33.* Suarez in *presenti disp. 3. sect. 9. num. 19.* Coninch in *presenti disp. 1. dub. 1. & alij* recentiores. Hanc conclusionem probat nihil aliud experientia, quam negare non possum dum enim actu video solem, quantumvis mihi aliquis dicat diem esse, & quantumvis coner assentiri propter testimonium dicentis, non possum, sed solem iudico diem esse, quia id video. Ratio autem à priori huius repugnantia, licet plures afferantur, nulla videtur conuincere. P. Coninch. *vbi supra* hanc rationem affert, quod scilicet nullum agens potest producere formam in subiecto, quod iam ante est actuum ab aliqua forma, quæ formaliter vel eminenter continet omnem perfectionem illius formæ, quam illud agens potest naturaliter producere. Ideo enim calidum vt duo non potest agere in calidum vt quatuor. Cum ergo intellectus informatus visione Dei v.g. continet iam eminenter omnem perfectionem assensus fidei in gradu excellentiori, non poterit intellectus producere rursus in se actum fidei. Hæc ratio difficilis est, quia etiam visio clara Dei continet eminenter omnem perfectionem, quam habet cognitio abstractiua Dei; & tamen beatus videns Deum potest simul cognoscere Deum euidenter cognitione abstractiua in creaturis, quomodo sine dubio cum cognoscunt Angeli. Item cognitio intuitiua intellectualis, qua videtur albedo v.g. independenter à sensibus, est perfectior & clarior cognitione illa, quæ fit independenter à sensibus, & tamen Christus, qui habebat cognitionem intellectualem perfectissimam de albedine, habebat etiam cognitionem intellectualem eiusdem albedinis generatam per sensum, quæ est imperfectior; ergo non est verum in vniuersum, quod intellectu-

ctus non potest acquirere secundam cognitionem, quando habet aliam, quae contineat eminenter perfectionem secundae. Ad exemplum verò de calido facile responderetur, repugnantiam ibi provenire ex eo quod non possint esse duo gradus similes in eodem subiecto; cum autem iam sit vnus gradus secundus caloris, non potest produci alius secundus: quintum autem non potest producere calidum, vt duo: quia suppono esse heterogeneos. Alij aliter respondebunt iuxta sua principia philosophica: nemo tamen negabit posse aliquam cognitionem minus perfectam, esse simul cum alia perfecta, quae continet eminenter perfectionem illius.

69 Quod rursus confirmari potest retorquendo idem exemplum, & argumentum; quia licet agens creatum non possit naturaliter producere formam in subiecto, in quo inuenit iam eius perfectionem antea productam; si tamen eam non inueniat productam, poterit vtique producere: quando ergo in subiecto praesupponitur iam assensus fidei à fide productus, & aduenit de nouo principium cognitionis euidentis, non apparet, vnde intellectus hoc principio instructus impediat à producendo actu euidenti, cum non inueniat in subiecto alium actum continentem perfectionem actus euidentis, sed obscurum. Sicut agens potens producere calorem intensum non impeditur à productione sui effectus ex eo, quod inueniat iam in subiecto calorem remissum; ergo licet intellectus habens prius cognitionem euidentem non possit postea elicere assensum fidei; non tamen apparet, cur habens prius assensum fidei non possit postea addere cognitionem euidentem. Sic enim de facto intellectus habens simplicem apprehensionem de obiecto potest pro posteriori naturae elicere actum iudicij circa idem obiectum, qui actus continet eminenter totam perfectionem simplicis apprehensionis.

70 Vnde iterum probari potest, si simul tempore, & natura applicentur motui fidei, & principium cognitionis euidentis, nihil impedire, ne fides etiam simul eliciat suum actum: quia si simul etiam tempore, & natura applicentur ligno frigidum duo agentia, quorum alterum potest producere calorem remissum, & alterum calorem intensum non apparet, cur primum agens non possit aliquid caloris producere in ligno, quod adhuc non inuenit calidum: similiter ergo motui fidei poterunt causare assensum aliquem; cum nondum inueniant aliunde assensum perfectiorem antea productum in intellectu; vel certe ex hoc praecise capite assignato repugnantia non probatur.

71 Ideo alij hanc repugnantiam probant ex superfluitate, quia cum assensus ille perfectè clarus, & euidentis contineat totam perfectionem assensus fidei, neque hic magis firmet intellectum in eo obiecto, quam esset iam firmus ex assensu clarissimo, non videtur Deus connaturaliter concurrere ad secundum assensum, ita Suarez dicta sectione 9. num. 19. Vnde infert num. 22. & 23. hanc repugnantiam non esse essentialem, nec in ordine ad potentiam Dei absolutam, sed solum in ordine ad potentiam ordinariam. Haec tamen ratio non videtur etiam satisfacere: quia visio etiam clara Dei continet eminenter totam perfectionem cognitionis abstractivae eiusdem Dei, atque adeo hæc videretur esse superflua in praesentia visionis clarae: & tamen de facto Beati ha-

Card. de Lugo de virtute Fidei divinae.

habet aliunde abstractivam cognitionem Dei in creaturis, tamquam in medio cognito, vt fatetur idem Suarez n. 23. qui numquam reddit rationem differentie, cur magis assensus fidei impediat propter superfluitatem, quam cognitio euidentis abstractiva in praesentia visionis intuitiva clarissima. His ergo rationibus omis-

72 Dicit aliter potest, hanc esse naturam intellectus & hanc habere inclinationem ad veritatem, vt sicut voluntas solum potest desiderare bonum absens, & solum potest eligere media in ordine ad consequentiam boni, quod aliqua ratione sic absens, non verò ad bonum plene possessum prope possessum est; quia illud medium hic & nunc esset inutile & impertinens, cum nullum bonum afferret de nouo, quod iam non plene haberetur: sic etiam intellectus, dum veritas absens est, inquit illam, dum verò habetur & clarè videtur, quiescit in ea: quare si plene & perfectè videatur, non potest vti aliquo medio ad illam acquirendam; quia illud medium hic & nunc impertinens est ad consequentiam veritatis.

73 Hinc infero primum, non omnem cognitionem euidentem excludere assensum fidei diuinæ; quia licet cognitio euidentis abstractiva de existentia Dei clarior sit, quam assensus fidei; ceterum adhuc veritas illa non plene possidetur cum nondum videatur, & assensus fidei certior est, & securior, quippe qui innititur medio magis infallibili scilicet auctoritate diuina: quare intellectus etiam instructus medio demonstratio, ad cognoscendum abstractivè existentiam Dei vtiliter vtitur medio fidei ad eandem veritatem magis cognoscendam, quia per hoc medium securius, & certius consequitur illam veritatem, quam per demonstrativum solum; quare hæc veritas aliqua ratione manet absens, & expetibilis ab intellectu adhuc post medium scientificum. At verò post visionem beatam nihil praestaret fides; quia visio non solum est clarior, sed etiam certior quam fides, vel saltem aequè certa; & per consequens fides non redderet intellectum Beati magis certum, quam sola visio, per quam plene possidetur finis ultimo intentus ab intellectu in clara visione obiecti.

74 Infero secundò: Non omnem cognitionem intuitivam excludere assensum fidei diuinæ: nam cognitio intuitiva orta ex visione corpora obiecti compatitur secum fidem eiusdem obiecti: quia illa cognitio, licet habeat euidentiam physicam, fortasse tamen subditur deceptioni; tum quia sensus saepe sunt occasio decipiendi intellectum propter talem, vel talem, modum, quo immutantur à speciebus: tum etiam quia saltem de potentia absoluta potest dari talis sensatio in absentia obiecti: quare adhuc existente tali cognitione intuitiva, potest intellectus vtiliter moueri à medio fidei, vt securius & certius quiescat in cognitione illius veritatis. At vero si cognitio intuitiva, talis sit, vt omne excludat periculum & formidinem, non apparet ad quid moueretur vtiliter intellectus à medio fidei.

75 Dices; anima Christi Domini cognoscebat intuitivè per scientiam Beatam, & per infusam omnia entia creata; & tamen habuit scientiam acquisitam terminatam ad plura ex eisdem obiectis, quæ cognoscebat saepe per discursum inferendo vnum ex alio, quæ scientia non dabat certiorum, aut securiorum alsequutionem eiusdem veritatis; ergo licet fides non det securiorem cognitionem

K nitionem

Scientia ac-
quisita Chri-
sti potest con-
siderari du-
pliciter.

nitioem eiusdem veritatis; posset tamen dari in intellectu cum visione intuitiva etiam perfectissima. Respondeo scientiam acquisitam Christi Domini posse considerari juxta terminatam ad prima principia in seipsis evidenter, & sine discursu; & ut terminatam ad conclusiones deductas per discursum. Si primo modo consideretur, illa scientia non repugnat cum scientia infusa eiusdem veritatis, quia utraque est immediata possessio finis intenti, cum utraque sit plena cognitio illius veritatis in se ipsa, quod non repugnat: nam licet repugnet intellectum uti aliquo medio ad cognoscendam aliquam veritatem, quam iam plene, & clarè cognoscit in se ipsa, eo quod cognitio discursiva & arguitiva sit in defectum & absentiam cognitionis rei in se ipsa, sicut voluntas non eligit media, nisi in absentia finis: non tamen repugnat, intellectum tendere sine discursu per duplicem cognitionem immediatam, & claram in eandem veritatem; quia neutra prærequirit defectum alterius, sed utraque tendit immediatè ad possidendum obiectum; sicut posset esse duplex gaudium de eodè obiecto in voluntate, non tamen gaudium simul & desiderium, seu intentio eiusdem obiecti. Si verò scientia acquisita Christi consideretur secundo modo, proptèr terminatur ad conclusiones; fateor, difficile mihi esse quomodo naturaliter non repugnet cum visione clara eorundem obiectorum: experientia enim docet, sicut non possumus moveri à testimonio extrinseco ad credendum conclusum, quod actu videmus: sic nec à discursu: v. g. cum video radium solis in cubiculo; non vtor ad iudicandum quod sit lux, discursu aliquo, scilicet, *quando sol oritur, producit lucem: sed iam ortus est sol, ergo produxit lucem in meo cubiculo, ergo ibi datur lux.* Quis poterit hoc argumentum moveri ad assentiendum quod sit lux, quam ipsis oculis actu videt? sanè possum ego iudicare illo argumento conuinci, quod sit lux: at vero iudicare esse lucem propter illud medium non possum. Ratio autem videtur esse eadem, quia scilicet huiusmodi argumenta sunt media, quibus intellectus vritur ad inquirendam veritatem, quam plenè non possidet: quare respectu veritatis, quam plenè, & perfectè possidet per claram visionem, non videtur posse uti aliquo medio ad eam inquirendam. Dicendum ergo videtur ad obiectiorem, vel Christum Dominum per scientiam acquisitam iudicasse solum de principiis, & de illatione, & consequentia vnus ex alio, quam quidem illationem non cognoscebat per aliud medium, sed ex terminis in se ipsa. Vel si volueris, iudicasse etiam de veritate ipsius consequentis propter communem sententiam dicentè habuisse scientiam acquisitam de iis omnibus obiectis, debet concedere id factum fuisse miraculosè, eadem enim loca quæ probauerint, Christum habuisse huiusmodi scientiam, probabunt etiam Deum miraculosè concurrisse dispensando in repugnantia, quam huiusmodi assensus habebant, sicut voluit etiam coniungi in Christo alios actus naturaliter impossibiles. Quod tamen difficultate non caret, ut dixi *disp. 21. de Incarnat. n. 32.* & statim videbimus, an possit de potentia absoluta coniungi assensus mediatus, & visio clara eiusdem obiecti.

76

Assensus fidei
non impedit

Infero tertio assensum fidei non impedire assensum scientificum eiusdem obiecti, nec vnum assensum scientificum per vnum medium demō-

stratum impedire aliud per aliud medium demonstratum; quia cum per huiusmodi assensum nondum habeat intellectus plenam, & claram cognitionem veritatis in se ipsa; adhuc post singulos consideratur illa veritas aliqua ratione abstracta, & potest magis, ac magis per alia media inquiri. An verò assensus demonstratiuus comparatur secum assensum opinionis: postea dicemus.

Infero quarto. Non bene arguere aliquos ad probandum posse esse de facto assensum fidei cum assensu evidenti ex eo, quod non obstante euidencia obiecti reuelati per aliud medium, possumus tamen credere per fidem utrumque principium fidei, nempe Deum esse summè veracem, & reuelare, v. g. animæ immortalitatem, de qua quidem reuelatione non habemus euidenciam: posito autem assensu utriusque præmissæ, non possumus cohibere assensum conclusionis propter obiectum præmissarum, ergo necessario sequitur assensus eiusdem immortalitatis propter mortuam fidei. Ita arguit Hurtado *dicitur disp. 30. sect. 2. subsectionione 1. per totam.* Hoc tamen argumentum, ut dixi, non est efficax: & quidem probaret etiam, quod non obstante visione clara Dei, posset esse fides de eodem obiecto clarè viso, si reuelaretur, quia tunc etiam cognosceretur utrumque principium formale fidei, nempe veritatis, & reuelatio Dei, atque ideo non posset cohiberi assensus conclusionis propter illas præmissas. Quare fatendum est, assensum utriusque præmissæ non determinate intellectum ad assensum conclusionis, nisi quando intellectus capax est assentiendi propter medium, non verò, quando est incapax, ex eo quod aliunde iam plenè, & clarissimè possideat obiectum conclusionis immediatè in se ipso: tunc enim cognoscet quidem clarè, conclusionem illam sequi euidenter ex talibus præmissis; non tamen assentietur conclusioni propter præmissas. Quod quidem ad hominem confirmari potest, quia ipse Hurtado §. 15. fateatur, non posse nos fide humana credere id, quod per demonstrationem euidenter aliunde scimus: quo casu fateri debet, quod etiam ego tunc certam Petrum esse veracem, & videam eius reificationem de tali obiecto, non possum assentiri propter eius auctoritatem, quia euidencia eiusdem obiecti reddit incapacem intellectum assentiendi propter auctoritatem humanam. Eodem ergo modo dicere possent aduersarij: posito etiam assensu circa utrumque principium formale fidei, non necessitari intellectum ad assensum conclusionis propter præmissas, quibus iam assentiretur, & hoc propter incapacitatem pronouentem ex perfectissima euidencia eiusdem obiecti clarissimè & immediatè visi.

Quod rursus confirmari potest, quia ex hoc eodem capite prouenire videtur, quod Deus licet perfectissimè cognoscat, & comprehendat præmissarum veritatem, & earum vim ad inferendam conclusionem, non tamen possit assentiri obiecto conclusionis propter præmissas etiam euidentes, alioquin daretur in Deo discursus, vel formalis, vel saltem virtualis; quæ esset imperfectio: hoc autem non aliunde prouenit, nisi quia Deus cognoscens perfectissimè ipsum obiectum conclusionis immediatè in se ipso, non potest uti alio medio obiectiuo ad inuestigandum illud idem obiectum ex alio argumento; quia nimirum ille modus cognoscendi ex alio argumento indicat, & supponit imperfectionem, & indigentiam mediij

ad acquirendam aliquam veritatem. Hinc etiam Theologi communiter dicunt, Angelos non posse discurrere saltem circa ea obiecta, quæ immediatè, & quidditatiuè vnico intuitu cognoscunt: quia circa ea obiecta non indigent aliis argumentis: ergo stat benè cognosci vtramque præmissam, non solum obscure, sed etiam euidenter, & intellectum non debere; immò nec posse assentiri conclusioni propter præmissas, quia deest capacitas ad talem assensum ob euidentiam plenam de eodem obiecto conclusionis aliunde habitam immediatè: illud ergo argumentum in genere loquendo non est efficax ad probandam possibilitatem fidei cum euidentia eiusdem obiecti reuelati.

Dixi, videntem perfectissimè obiectum non posse vti medio aliquo, ex quo iterum illud cognoscat; non tamen dixi, non posse illud cognoscere rursus in aliquo medio: aliud enim est cognoscere illud in alio, aliud cognoscere ex alio. Hoc secundum connotat imperfectionem, non verò illud primum: quare Angeli Beati videntes clarè Deum, adhuc cognoscunt eundem Deum abstractiue in creaturis tanquam in medio: cum enim comprehendunt leonem, v. g. cognoscunt ordinem, quem dicit ad Deum, & per consequens cognoscunt Deum in creatura. Imo ipse Deus, qui perfectissimè se intuetur, & directè comprehendit, cognoscit tamen se indirectè in creaturis, cognoscendo ordinem creaturæ ad se ipsum, vt dixi in prima parte in tract. de scientia Dei: non tamen cognoscit se ex creaturis: nam cognoscere ex alio est assentiri vni propter aliud, cui assentitur, quare intellectus vtitur medio, & argumento, quasi scipione, & baculo, cui innitur assensus, quod denotat imperfectionem, & indigentiam: cognoscere autem in alio non habet imperfectionem, non enim arguit intellectus in eo assensu, nec assentitur vni, propter aliud, sed immediatè, & indiuisibiliter cognoscit creaturam, v. g. habere ordinem ad Deum; dicitur tamen Deus cognosci tunc mediatè in creatura, tanquam in medio, quia non cognoscitur directè, sed indirectè, & in obliquo, non verò quia mediet ratione nostra cognitio creaturæ, cum non possit concipi cognitio distincta creaturæ, quin ea ipsa sit cognitio creatoris saltem in obliquo, qui modus cognoscendi nullam dicit imperfectionem.

Infero quintò, non repugnare assensum fidei diuinæ cum visione sensitua, & materiali eiusdem obiecti. In hoc conuenit Suarez disp. 3. sect. 9. n. 24. Ratio autem est, quia per visionem sensitivam non plenè possidetur obiectum propter fallibilitatem, cui sensuum cognitio exposita est, tum quia sensus falli possunt; & fallere, partim propter sensuum imbecillitatem, partim propter specierum refractionem, quæ possunt aliter obiectum facere apparere, quam reuera situm etiam, quia vel Dæmonis opera, vel etiam ipsius Dei possunt apparere nobis quæ non sunt: vnde multò firmius, & certius credimus diuinam fidem, quam sensuum experimento; & firmius etiam Apostoli ipsi fide crediderunt veram Christi resurrectionem, quam si solis sensibus credidissent, vt notauit Suarez loco citato.

Inferò sextò, quid dicendum sit, loquendo de potentia Dei absoluta, an possint diuinitus coniungi in eodem intellectu viso perfectissima, & plena, ac immediata obiecti, & fides actualis de

Card. de Lugo de Virtute Fidei Diuinæ.

eodem. Affirmant Suarez dicta sect. 3. num. 23. Coninch loco citato num. 11. & 14. Hurtado disp. 30. §. 4. Granado in presenti tract. 2. disp. 7. sect. vltima num. 25. quia tota repugnantia, quæ datur, non est essentialis, sed iuxta connaturales vires intellectus nostri. Alij tamen id negant fieri posse, ita docet P. Luisius Turrianus in presenti disp. 8. dub. 5. & alij: quod etiam mihi magis placeat, vt dixi etiam disp. 21. de Incarnatione sect. 3. n. 32. quia repugnantia inter hos actus non est solum ex defectu virtutis in causa efficienti, quæ Deus supplere posset, sed ex repugnantia inter formas, eo quod altera impediatur conditionem essentialiter requisitam ad obiectum alterius. Sicut enim plena possessio boni impedit desiderium illius, & electionem mediorum, quibus idem bonum procuretur; ita plenissima possessio veri in se ipso immediatè impedit vsum medij ad idem verum comparandum. Constat autem, non esse solam naturalem, sed essentialiter repugnantiam, vt desideremus, vel petamus, vel media adhibeamus ad procurandum id, quod iam aliunde plenè possidemus; quare fatendum est, eam esse conditionem essentialiter requisitam ad obiectum ad eiusmodi actus voluntatis, sicut repugnat etiam e contra essentialiter gaudere de bono, quod non præcognoscatur possessum. Similiter ergo repugnantia intellectus, vt vratur medio aliquo ad assequendam veritatem, si quæ est, videtur essentialis, & non solum connaturalis; quia si repugnantia aliqua est vtendi medio, & motiuo ad eam veritatem cognoscendam, non potest alia esse, nisi quod medium, & motiuum illud non habet vim mouendi ad assensum, nisi quando intellectus indiget ex eo, quod aliunde non possideat obiectum. Vnde quando non est talis indigentia, medium illud non est motiuum sufficiens; repugnat autem essentialiter, quod intellectus sine motiuo sufficiens moueatur ad aliquem assensum: quia sicut voluntas non potest etiam diuinitus moueri ad amorem, desiderium, vel gaudium nisi proposito motiuo sufficiens ad eos actus; ita nec intellectus potest moueri ad assensum sine motiuo sufficiens ad tale genus assensus: non est ergo hæc repugnantia ex defectu virtutis solum in genere causæ efficientis, sed ex defectu motiuo, quem defectum Deus supplere non potest, eo quod tales actus propter suum modum tendendi essentialiter, petunt etiam essentialiter tale genus motiuo ex parte intellectus.

Dices, potest, qui habet rem vno titulo, velle eam alio titulo habere, & ad hoc ipsum eligere media, ergo & intellectus poterit assequi veritatè aliquam per medium, licet eam iam absque medio plenè possideat. Respondeo, quidquid sit de antecedenti, negando consequentiam: quia in casu antecedentis voluntas non intendit solum illud bonum, quod iam possidet, sed aliquid aliud, quod nondum habebat, nempe habere illud duplici titulo, quod quidem est aliquid per se expectabile, & ad quod possunt eligi media, si tamen voluntas de hac tituli duplicitate nihil curaret, non posset eligere denuò media, nisi fortè ad maiorem securitatem, vt si fortè primus titulus deficeret, maneret secundus, intellectus autem solum habet pro fine veritatem conclusionis, neque enim curat de hoc, quod est habere veritatem conclusionis, per præmissas, sed solum de veritate conclusionis, ad quam solum vtitur præmissis: quare quoties hoc medium non affert

K 2 maiorem

so perfectissima ac im-

mediana obiecti, & fides actualis de eodem.

82

79

80

81

maiolem claritatem, vel certitudinem, vel securitatem, vel quid simile, non videtur posse intellectus vti eo medio ad solam veritatem, quam iam plene, & immediate possidet.

83

Dices iterum, cum visione intuitiua perfectissima de Deo, quam habent Angeli beati, stat cognitio alia abstractiua, qua iidem Angeli cognoscunt Deum in creaturis: cur ergo non poterit stare etiam cum visione alia cognitio eiusdem obiecti per fidem? Hoc argumento vtitur Suarez *vbi supra num. 23.* sed certe, si quid probat, probaret etiam contra ipsum, quod neque esset repugnantia naturalis inter duas illas cognitiones, sicuti neque est inter visionem intuitiuam, & cognitionem abstractiuam eiusdem obiecti. Omnes ergo debemus respondere, maiorem esse repugnantiam actus fidei, quam cognitionis abstractiue cum visione intuitiua. Rationem autem iam indicauimus: quia nimirum cognitio illa abstractiua non vtitur medio, quasi motiuo ad assensum alterius obiecti, sed immediate cognoscit creaturam esse opus Dei, qui non est duplex assensus etiam virtualiter, sed vnicus, quo indiuisibiliter, & immediate cognoscitur ordo creaturæ ad Deum; qui ordo non potest immediate, & directe cognosci, quin eo ipso indirecte, & in obliquo attingatur Deus, qui est terminus ipsius ordinis. Aliud est, quando vnus cognoscitur propter motiuum assentiendi, cui innitatur credulitas, & assensus: qui assentiendi modus denotat indigentiam, & imperfectionem intellectus indigentis alieno quasi baculo ad firmandum assensum obiecti propositi, quod propriis quasi pedibus, & directe lumine indagare non potest, atque adeo ab alio quasi accipere & audire cogitur, quod plene non videt.

Cur maior sit repugnantia actus fidei quam cognitionis abstractiue cum visione intuitiua.

84

Dices, præmissæ sunt media ad conclusionem & conclusio ipsa potius est finis: si ergo exemplum voluntatis probat, debere potius probare contra assensus præmissarum, quam contra assensum conclusionis positæ præmissis: sicut voluntas possidens bonum non impeditur in ordine ad bonum, quod possidet; sed ne adhibeat media: similiter ergo intellectus possidens verum magis debet impediri, ne adhiberet præmissas, quæ sunt media ad idem verum, quam ne assentiretur conclusioni, quæ est finis.

Ad hoc facile responderi potest, exemplum voluntatis esse aptum, si bene & formaliter applicetur. Nos enim non diximus, voluntatem, quæ possidet bonum, non posse adhibere materialiter ea, quæ aliàs esse possent media ad eum finem assequendum. Potest enim homo iustus certus de sua iustificatione iam habita elicere adhuc actum contritionis, qui ex se esset medium efficax ad iustificationem ponendam, si eam non inuenisset positam. Diximus tamen non posse tunc voluntatem eligere ea media formaliter, vt per illa quærat finem solum, quem iam perfecte possidet, sic etiam intellectus possidens plene veritatem obiecti, potest assentiri præmissis, quæ ex se sufficerent ad assensum conclusionis, si non inuenirent plene possessum eius obiectum; non tamen potest per illa media quærere, & procurare obiectum conclusionis, quod iam plene aliunde possidet. Tunc autem intellectus videtur quærere obiectum conclusionis per præmissas, quando propter eas, & iis innixus tendit ad veritatem conclusionis. Assentiri enim præcisè præmissis non est quærere obiectum conclusionis, sed con-

sequi notitiam principiorum: vt autem ea notitia ad comparandam veritatem conclusionis, hoc videtur esse vt præmissis tanquam mediis, & per illas procurare notitiam conclusionis ad quod in sensu formali adduximus exemplum voluntatis.

Hinc rursus infero septimo non repugnare etiam naturaliter assensum non solum fidei diuinæ, sed etiam fidei humanæ, & à fortiori assensum per demonstrationem scientificam, cuius cognitione intuitiua imperfecta eiusdem obiecti. Et in primis de assensu fidei diuinæ id constat ex dictis: quia licet aliquis oculis videat vel alio sensu percipiat aliquod obiectum, quia tamen cognitio illa sensitua propter suam imperfectionem exposita est periculo alicuius falsitatis, potest cum illa esse etiam assensus fidei, qui licet obscurior sit, addit tamen maiorem certitudinem, & firmitatem, cum firmius credamus per fidem, quam soli sensuum experientie, quare vtilis, & expectabilis est intellectus talis assensus, etiam si tunc cognitio illa sensitua. Sic credimus fide, morales esse omnes homines, & aliquando montanos, licet plures videamus de facto mori, & Apostoli fide credebant Christi resurrectionem, licet eum propriis oculis viuum viderent. Vnde poterit etiam ob eandem rationem esse cum cognitione intuitiua imperfecta alius assensus per demonstrationem genitus: sic enim quando vides Petrum, & simul audis eius vocem tibi notam, adhuc ex voce audita magis confirmaris: quia nimirum difficilius est decipi visum & auditum simul, quam solum visum, quare ex voce tibi nota inferis, & iudicas illum esse Petrum, & te non decipi in eius visione: ideo enim Christus Apostolis dicebat, *Palpate, & videte, quoniam spiritus carnis, & ossa non habet*: vt scilicet ex tactu confirmarentur ad assentiendum obiecto, quod oculis videbant quidem, sed adhuc formidabant, an oculi deciperentur: denique hinc etiam fit, vt adeo imperfecta possit esse visio, vt non repugnet credi simul idem obiectum ex fide humana, sic enim contingit, aliquem confirmari ex testimonio socij testificantis se idem viderisse, ad credendum idem, quod ipse etiam vidit: difficilius enim est decipi duos, quam vnum in eo, quod videtur sibi videre; quod multo magis procedit, si ob proprij visus imbecillitatem non satis sibi fidet.

Vnde ea regula potest in vniuersum statui, vt tunc solum moueri possit intellectus à medio ad assensum conclusionis, cuius obiectum aliunde immediate, vel intuitiue cognoscit, quando cognitio immediata non auferit omnino indigentiam, cui indigentia aliquo modo saltem ex parte occurri possit per assensum genitum ex illo medio: si enim hæc cognitio per medium non deseruit ad tollendam, vel minuendam indigentiam illam; nec tunc poterit intellectus à medio moueri. Hinc est, quod communiter loquendo, circa ea, quæ clare intuemur, non moueamur à testimonio alterius hominis ad ea credenda: nisi quando minus fidimus nostræ experientie, & quando magis confirmamur ex aliorum consensu: alioquin si magis fido meæ experientie, quam fidei alienæ, & negata meâ experientia statim negarem fidem alii, iam nullum emolumentum videtur capere intellectus ex illo mortuo, à quo non magis confirmatur in assensu huius veritatis. Aliquando tamen possumus fidei alienæ motiuo iuuari propter aliquod peculiare periculum, quod concipio, circa deceptionem à proprio

prio sensu, ad quod iuvat consortium sensus alterius, qui non ita facile decipitur, quod totum ex particularibus circumstantiis dependet.

87 Infero octavo, non repugnare assensum mediatum scientificum, vel etiam fidei in priori natura cum visione intuitiva, & perfecta eiusdem obiecti comparata pro posteriori natura. Posset enim Deus in praemium actus fidei dare gloriam, & visionem beatificam alicui pro signo posteriori, saltem de potentia absoluta. Sicut posset etiam desideranti & petenti gloriam, & visionem pro priori natura concedere eam pro signo posteriori; quo casu essent simul tempore desiderium, & possessio perfecta rei desideratae; & de facto Christus Dominus petebat ea, quae pro posteriori natura videbat sibi à Deo concessa intuitu eiusdem petitionis, & dependenter ab ea. Sicut autem eo casu desiderium non exigit absolutam & realem carentiam rei desideratae, sed sufficit, quod pro eo signo, & independenter ab eo desiderio non habeatur, & possideatur aliunde id, quod desideratur: ita in casu nostro ad fidem, vel assensum mediatum non requiritur carentia realis visionis, & possessionis immediatae eiusdem veritatis, sed sufficit, quod pro eo signo, & independenter à tali assensu mediatum non sit aliunde visio, & possessio perfecta, & immediata eiusdem veritatis, ut intellectus possit moveri ab eo motivo, & ut eo medio ad alleguendam talem veritatem, licet posita pro posteriori natura adueniat visio, & possessio perfecta. Dixi saltem de potentia absoluta id fieri posse, quia connaturaliter loquendo non posset fortasse esse simul tempore actus fidei cum visione clara Dei; quatenus visio illa, cum sit beatitudo essentialis, eo ipso repugnat formaliter cum omni actu obscuro, sicut & cum aliis imperfectionibus, quae non decent statum beatificum: quare nec posset esse beatitudo simul tempore cum peccabilitate, quae est miseria, atque ideo visio Dei ex natura sua debet praeveneri, & impedire potentiam peccandi; & licet de potentia absoluta posset Deus pro posteriori natura dare alicui visionem beatificam in praemium actus boni eliciti pro priori natura cum libertate, & potentia ad peccandum; id tamen non fieret iuxta naturam ipsius visionis, quae quatenus beatitudo est, habet impossibilitatem naturalem cum peccabilitate, & cum actu intrinsece imperfecto, & indecenti, qualis est assensus obscurus, qui etiam propter suam intrinsecam imperfectionem non potuit esse in Christo. Haec tamen repugnantia, ut dixi, non est essentialis, nec in ordine ad potentiam Dei absolutam.

88 Infero nono, non esse fortasse in vniuersum verum id, quod dixit P. Coninch dicta disp. 11. dub. 1. num. 40. in fine, non posse dari naturaliter talem evidentiam de aliquo obiecto, quae impediat assensum fidei circa idem obiectum, eo quod omnis naturalis evidentia sit imperfecta, & minus certificet intellectum, quam fides. Hoc tamen difficile est: quia imprimis evidentia, qua Angelus cognoscit, & intuetur se existere, videtur esse talis, & tam clara evidentia, ut nec possit vlla ratione prudenter, vel etiam imprudenter formidare, nec posset credere oppositum, licet per impossibile cum sufficientibus motiuis proponeretur ex revelatione credendum: quia non posset obligari ad impossibile, nec ad credendum, ut verum id, quod tanta claritate Angelo constabat esse falsum. Vnde aliquis fortasse diceret, nec homi-

Card. de Lugo de virtute Fidei diuinae.

nem sanæ mentis credere posse, se non existere (de quo redibit sermo infra agendo de certitudine fidei, & de eius excessu supra omnem certitudinem naturalem) & per consequens, nec posse mere per fidem credere, se existere, propter maximam evidentiam, quam de hoc obiecto habet. Nam licet possit aliquo modo formidare, an ipse vetè sit homo, vel anima separata, & de aliis similibus, & in eo sensu dixerit Augustinus aliquando, se facilius dubitaturum, an viueret, quam de rebus fidei; non tamen videtur posse vllò modo formidare, an ipse sit, quidquid re ipsa sit. De hoc tamen dicemus loco citato. Nunc solum dicimus, non esse vniuersaliter verum, quod non possit dari evidentia naturalis ita certificans de vno obiecto, ut non relinquat locum fidei circa ipsum.

Infero decimo obiter, quid dicendum sit ad dubium illud, an cum assensu fidei possit esse simul assensus opinionis, seu probabilis ex alio medio circa idem obiectum fidei creditum. Negat ferè auctores primæ sententiæ, quia fides assert secum certitudinem; opinio incertitudinem, seu formidinem; certitudo autem & incertitudo non possunt coniungi; quod videtur expressum esse apud Aristotelem in poster. c. 26.

Dico tamen vltimo, probabilius esse, non repugnare hos duos assensus circa idem obiectum materiale. Hanc tenet Valentia ubi supra, qui assert pro se Bonauenturam & Durandum, & est communis apud plures Recentiores, & probatur quia quotidie plures conclusiones pluribus argumentis confirmamus; quorum aliqua sunt demonstrationes, alia verò solum probabilia, & tandem propter illa omnia argumenta conclusioni assentimus; ergo habemus assensum scientificum conclusionis per medium euidens, & assensum probabilem per aliud medium probabile. Cur ergo similiter non stabit assensus fidei certus, & assensus ex ratione probabilis obiecti alicuius? sic probamus quamplures conclusiones Theologicas imprimis certò ex scriptura, deinde probabiliter ex ratione aliqua, vel congruentia. Ratio autem sumitur ex supradictis, quia adhuc post fidei assensum intellectus non acquirit plenè, & perfectè illam veritatem per vltimam eius possessionem, quare adhuc potest considerari ut absens, & ut expetibilis per alia omnia media, quae quouis modo possint ad eam conducere. Et confirmatur quia mysteria fidei; priusquam credantur fide diuina, creduntur fide humana propter motiua, quae non euidenter, sed probabilissimè ea suadent: qui assensus fidei humanæ tantum absens, quod destruat adueniente fide diuina, ut multi existiment, numquam fidem diuinam elicere suum assensum, quin fides humana comitetur etiam assentiendo eidem obiecto.

Nec obstat fundamentum contrariæ sententiæ. Respondetur enim, assensum probabilem secundum suam substantiam manere posse cum assensu fidei: non verò manere actualem, & formalem formidinem: assensus namque probabilis secundum suam substantiam non est formido formalis, sed radicalis, scilicet talis assensus ex quo nasci posset formido, si non impediretur per certitudinè alterius assensus scientifici, vel fidei præsentis: manet ergo assensus probabilis, & incertus, quantum est de se, quia vel procedit per medium non habens connexionem infallibilem cum veritate, vel taliter apparet, ut intellectus

89 An fides possit esse cum opinione?

Assensus fidei certus & assensus ex ratione probabilis non repugnant circa idem obiectum materiale.

90

non assentiatur omnino firmiter obiecto propter illud medium, quia non apparet clarè eius veritas per illud: ex qua infirmitate assensus nascetur formido, nisi adesset alius assensus firmior circa idem obiectum: quod autem dicitur vnus assensus firmus, & alius infirmus circa idem obiectum per diuersa media, non videtur repugnare. Maior difficultas esse potest, an possit idem assensus numero esse certus, & probabilis, fidei, & opinionis respectu eiusdem obiecti, de quo dicemus sectione sequenti.

91

Assensus fidei humane an possit simul esse cum assensu fidei diuinæ circa idem obiectum materiale?

Petes primò, An idem dicendum sit de assensu fidei humane, an possit simul esse cum assensu fidei diuinæ, circa idem obiectum materiale. Aliqui differentiam inueniunt quoad hoc inter assensum probabilem opinatiuum, & assensum fidei humane concedentes illum, non verò hunc esse posse cum assensu fidei diuinæ. Ita indicat Hurr. *dicta* disp. 30. de fide §. 2. & 15. Alij tamen melius nullum quoad hoc discrimen agnoscunt inter fidem humanam & opinionem. Vterque enim de se est assensus obscurus, & solum probabilis; nec videtur referre, quod vnus sit per medium extrinsecum, & alter per medium intrinsecum; sicut nec hoc facit differre assensum fidei cum euidencia in attestante ab assensu scientifico per demonstrationem. Et quidè aliquando infirmior est assensus opinatiuus fundatus in ratione probabili, quam sit assensus fundatus in auctoritate magnorum doctorum: sicut ergo cum fide diuina potest stare assensus ex ratione probabili, poterit etiam stare assensus fundatus in auctoritate humana: vterque tamen sine actuali formidine propter assensum concomitantem fidei diuinæ à quo formido quælibet actualis circa illud obiectum excluditur.

92

Assensus opinionis probabilis, vel fidei humane an possit stare simul cum assensu euidenti de eodem obiecto per aliud medium?

Retes secundò, An possit etiam stare simul assensus opinionis probabilis, vel fidei humane cum assensu euidenti, vel scientifico de eodem obiecto per aliud medium. Alij negant, alij affirmant. Ego iuxta supradicta distinguendum puto. Et quidem, quando adest noticia immediata, & euidens ita perfecta, vt intellectus plenè possideat obiectum, consequenter dicendum est, non posse intellectum moueri à medio rationis probabilis, vel auctoritatis humane ad idem credendum. Quod à fortiori, & cum proportionem probant rationes adductæ ad negandum, posse assensum fidei diuinæ stare cum cognitione euidenti immediata, & perfectissima eiusdem obiecti; secus esset, quando intellectus non possideret plenè obiectum illud, atque ideo posset aliquatiter iuari ad melius illud possidendum ex confortio mediij alterius probabilis, vel fidei humane.

93

Intellectus, si habens euidenciam de aliquo obiecto per medium scientificum, an tunc possit moueri à medio alio probabili circa eodem obiectum.

Difficultas maior esse posset, quando intellectus haberet euidenciam de aliquo obiecto, non tamen per noticiam immediatam, sed per mediatam, & innixam aliquo medio scientifico, an tunc posset moueri etiam à medio alio probabili, vel fidei humane ad credendum idem obiectum. Videtur enim consequenter in eo casu id affirmandum: quia cum intellectus non possideat immediatè veritatem illam, sed debeat querere eam per media aliqua; non apparet, cur non possit vti simul pluribus medijs, quorum aliqua appareant certo efficacia, & alia non appareant ita certò efficacia, sed solum probabiliter. Aliunde videtur eadem experientia probari, quod in præsentia motui euidenti non moueat aliud motiuum probabile: si enim ex radio solis, quem

in cubiculo vides, arguis euidenter ortum esse solem in cælo, non moueris à testificatione alius cuius ad credendum ortum esse solem, ad quod iam medio euidenti contingeris. Quod idem videtur in voluntate procedere, quæ non solum quando possidet iam bonum aliquod, sed etiam quando habet in sua plena potestate medium facile ad id assequendum, non videtur posse eligere medium aliud incertum ad eundem finem, vt si possis facile manu propria cibum ad os applicare, non petis ab alio, vt cum cibum oriuo applicet, præsertim si dubites de petitionis efficacitate & multò minus eligis eiusmodi media in certa, quando simul vis vt medio alio, de cuius efficacia, & certitudine non dubitas, nec formidas. Cum ergo intellectus vtitur medio euidenti, & causante certissimam obiecti noticiam, non videtur posse simul vti medio incerto solum ad noticiam eiusdem obiecti assequendam.

Vides, vtrunque esse difficultatem, in qua tamen ego magis propendeo, vt putem rationem peculiarem esse quoad hoc magis in voluntate, quàm in intellectu. Nam in voluntate, fateor quidem, circa bonum, quod nondum plenè possidet, posse simul cum medio vno certo eligere aliud minus certum, quando nimirum securus obtineri potest finis per vtrumque medium, quàm per alterum tantum, & ideo vtrumque eligitur, vt si forte casu aliquo inopinato primum non sit efficax, maneat spes assequendi per alterum medium, vel etiam quando apprehenditur aliquid boni in hoc, quod est consequi rem illam duplici titulo, vel in eo, quod pendeat à pluribus causis, quæ omnes, & singulæ habeant aliquem influxum in boni assequutionem: in his enim & similibus casibus non solum intenditur bonum illud, sed etiam illud aliud bonum obtinendi pluribus titulis, vel cum dependentià à pluribus causis, &c. Quando verò solum intenditur possessio simplex boni, & hæc æquè bene, certò & secura habenda proponitur per vnicum medium, ac per plura, posset aliquis dicere, non apparere, quomodo ex solo motiuo, & desiderio illius boni eligatur secundum medium, quod nullo modo auget securitatem, & spem assequendi finem in intentum. Potest quidem aliquis velle satisfacere iterum pro peccato sibi iam plenè dimisso, nempe vt nouum titulum ponat ad extinguendum debitum semel contractum; ceterum si non moueatur ex bono secundi tituli, sed solum ex mero desiderio, quod peccatum non sit posset aliquis contendere, non posse voluntatem moueri ad ponendum aliud medium ad finem, qui per aliud medium, quod adhibetur, videtur omnino certo, & plenè obtinendus. Quod argumentum, si quid probat, videtur etiam probare, non solum non posse eligi aliud medium minus certum, quando medium omnino certum eligitur, sed neque etiam posse eligi duo media certa, quando vtrumque non reddit magis securam, aut certam assequutionem finis, quâ alterum solum. Quamuis neque hoc ipsum difficultate careat, quia id totum videtur eligi posse ex desiderio finis, quod cognoscitur vtile ad eum finem: medium autem non definit esse vtile ex eo præcisè, quod non sit necessarium ad finem: vtile enim est omne illud, quod conducere potest ad finem cum ergo vtrumque illud medium si re ipsa adhibeatur, possit influere, & causare acquisitionem finis; manet adhuc quodlibet medium vtile, licet,

licet non sit utrumque simul necessarium; & per consequens poterit voluntas absolute velle utrumque medium propter utilitatem, quam vnum quoque retinet etiam in praesentia alterius.

Sed quidquid sit de voluntate, dixi esse specialem rationem in intellectu, ita ut licet propter illam rationem negetur voluntas posse eligere alterum medium adhibito vno omnino certo ad finem; intellectus tamen, quando veritatem obiecti non possidet immediate, & plene in se ipsa, possit pluribus mediis, & argumentis uti ad eam indagandam. Alioquin si proponerentur duo argumenta aequae evidentiae ad conclusionem aliquam perfecte demonstrandam, non posset intellectus ab utroque argumento, & medio moveri ad assensum conclusionis, siue per vnum, siue etiam per plures actus, quia vnum illorum esset superfluum: quod quidem incredibile est, imò cum intellectus non sit potentia libera, nec esset maior ratio de vno, quam de alio, neutro medio moveretur sed ab ipsa copia factus inops non posset conclusioni assentiri propter argumentorum copiam, quibus demonstratur. Facendum ergo videtur, posse intellectum tunc utroque medio uti ad assensum conclusionis, licet alterum solum sufficeret ad eam demonstrandam.

Ratio autem ea esse videtur ex dictis, quod dum intellectus veritatem immediate non possidet, sed indiget medio aliquo ad eam assequendam, nunquam per medium etiam demonstrationis perfectissimae eiusmodi veritatem plene assequitur, & possidet, sed minus perfecte, & per anfractus argumentorum; quare quocumque lumen adueniat alterius demonstrationis, vel argumenti semper magis illuminatur circa eandem veritatem conclusionis, & magis eam possidet. In quo differt, ut dixi, intellectus à voluntate, quia voluntas ita querit finem per media; ut ramen postea medio, possideat postea plene, & perfecte, ac immediate ipsam finem intentum, nempe sanitatem, benevolentiam, pecunias, &c. nec magis plene, aut immediate possidet, vel acquiritur ex eo, quod plura media adhibita sint, cum semper sit eadem possessio finis, quae acquiritur. Intellectus vero, quando utitur medio ad acquirendam veritatem absconditam, non possidet postea eandem veritatem conclusionis immediate, & in se ipsa, sed semper mediate, & ex alio: quare ex multiplicatione mediorum melioratur illa possessio veritatis conclusionis, & fit variatio non solum in mediis, sed etiam in ipsa possessione veritatis conclusionis: quare ad hanc meliorem possessionem obiecti numquam est superflua, sed semper aliquo modo necessaria adhibitio diversi medij diversi inquam, id est talis, quod non fundetur in illo alio medio: quia tunc iam nihil adderet luminis supra primum medium, cum totum lumen secundi medij esset participatum à primo.

Nec obstat experientia in contrarium adducta de eo, qui ex radio Solis, quem in cubiculo videt, arguit evidenter ortum solis in caelo, & ideo, non movetur à testimonio alterius testificantis ortum solis, ut id credat etiam per motum fidei humanae. Responderi enim potest, intellectum se solo, & sine imperio voluntatis non determinari à motivo fidei humanae, imò nec fidei divinae, ad credendam conclusionem propter illud motivum, imò nec ad assensum praemissatum. Voluntas autem regulariter non imperat

intellectui talem assensum fidei humanae, vel ex motivo probabili, nisi in defectum motui evidentis: quia cum assensus probabilis, vel fidei humanae expostus sit de se periculo fallibilitatis saltem quoad obiectum formale, non vult homo eiusmodi periculum subire sine necessitate, atque ideo non vult recurrere ad eiusmodi probationes, nisi in defectum probationis evidentis. Haec tamen repugnantia non videtur esse talis, & tanta, ut non possit etiam tunc voluntas imperare, si velit, assensum ex motivo fidei humanae, quod reuera aliquod aliud lumen affert, licet tenue, ad illuminandum obiectum conclusionis, cuius veritas adhuc non possideret plene ab intellectu, atque ita aliquando ut complaceat amico, poterit propter eius etiam testimonium intellectus credere ex imperio voluntatis, id quod ex argumento evidenti aliunde mediate credit.

Restat nunc respondere ad argumenta contra nostram sententiam principalem. Primum ad probandum, fidem non compati secum aliquem assensum evidentem eiusdem obiecti, afferuntur plura Scripturae, & Patrum testimonia, quale est illud Pauli ad Hebr. 11. *Fides est argumentum non apparentium* & alia similia, quibus dicitur, fidem esse de obiecto non scito. Patrum loca multa congerit Valentia *ubi supra*: ij enim partim super praedicta Pauli verba, partim super illa Christi ad Thomam, *quia vidisti me Thoma, credidisti*: sepe docent, fidem non esse ubi videtur, quod creditur. Respondeo in primis, concedendo fidem esse de obiecto non viso, quia licet non repugnet cum scientia abstractiva, repugnat tamen cum intuitione perfecta, ut vidimus. Secundò dicitur fides rerum, quae non sciuntur, quia mysteria nostrae fidei regulariter, & communiter non sciuntur, licet vnus vel alius doctus habeat aliquam evidentiam de vno vel de alio articulo in particulari. Rursus fides est de obiecto non scito formaliter per ipsam fidem: & in hoc sensu PP. saepe dicunt, non debere, quæri experientiam rerum, quas credimus, ne excidamus à fide, loquuntur enim de experientia, cui innitur assensus, quatenus aliqui curiosi experientiam desiderabanti haec enim iam non esset fides, ut colligunt ex illis verbis Christi, *quia vidisti me Thoma credidisti*; ubi sermo est de assensu fundato in ipsa experientia sensuum: credere ergo quia videmus, non est fides; credere tamen quando scimus, potest bene esse fides, & hanc scientiam concomitantem PP. non reprehendunt, sed illam cui innitur fides, & sine qua homo non credat propter praesentiam revelationem Dei, iuxta quem sensum intelliguntur facile Greg. homil. 26. in Evangelio & lib. 4. dialog. cap. 5. vel 11. Chrysostom. in verba citata Pauli hom. 21. Anselmus ibi. Augustinus tract. 40. & 79. in Ioan. & in Enchir. cap. 8. & alij PP. qui eodem modo loquuntur. Denique verba illa: *argumentum non apparentium*, non continent definitionem fidei quasi exclusivam, ut sensus sit, fides est argumentum solum rerum non apparentium, sed habent sensum ampliativum; hoc est, fides est argumentum rerum etiam non apparentium; sicut in verbis praecedentibus: *fides est sperandarum substantia rerum*, non est sensus, quod fides solum se extendat ad obiecta, quae sperantur, hoc enim est falsum: sic in verbis sequentibus, sensus non est, quod fides solum probet res non apparentes, ut notavit optime noster Cornelius in eum locum

98

Soluntur argumenta sententia principali contraria.

& constat ex cōtextu, quia Paulus solum vult probare necessitatem fidei ad credenda, quæ non videntur, sed sperantur: hoc tamen non excludit fidei utilitatem ad alia credenda, de quo vide etiam Coninch. in presenti disp. 1. n. 3. 2. & sequentibus. nō est ergo illa definitio, quæ cōpetat singulis actibus fidei, sed virtuti fidei, quam describit per efficaciam ad sperandas res futuras, & ad credenda ea etiam, quæ non videntur; sicut si diceres charitas est amor inimicorum etiam propter Deum, nō coarctas charitatem ad diligendos solos inimicos, sed explicas eius efficaciam,

99
Obiectio 2.

Secundo obiciunt, quia fides est meritoria, & laudabilis: credere autem quod videtur, non habet meritum iuxta illud Christi. *Beati qui non videntur, & crediderunt*, & iuxta illud Greg. hom. 26. in Evangelia. *Nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum*. Ergo fides non est de rebus scitis. Respondeo, fidem etiam respectu obiecti aliunde sciti esse liberam, & obscuram, ac proinde meritoriam, quia licet obiectum ipsum euidenter constet: non tamen diuina reuelatio, ut supra dictum est. Fateor tamen, esse minoris meriti fidem in prædicto casu propter minorē difficultatem obiecti, quod etiam fortasse voluit Gregorius. Christus autem loquitur, ut dixi, de assensu non concomitante, sed dependente à visione, qui latè appellatur credere; & hic assensus, quatenus terminabatur præcisè ad credendum quod videbatur, non mirum si non esset meritorius. Sed contra vrgent, quia Patres ex illis verbis Christi, *Quia vidisti me Thoma, credidisti*, &c. inferunt Thomam aliud vidisse, & aliud credidisse, quia credere non poterat id quod videbat. Ita August. ditto tract. 79. in Ioann. & Gregor. hom. 26. in Evangelia, Toletus in illud cap. 2. Ioannis annotat. 28. Salmeron tom. 1. tract. 27. & Maldonatus in eundem locum Ioannis. Hoc autem argumentum, seu responsum inutile esset, si posset stare fides cum visione intuitiua, cum facilius potuissent respondere, potuisse simul Thomam credere propter reuelationem, licet idem obiectum sensuum simul experimento sciret.

100

Ad hoc tamen ex dictis responderi potest, responsum horum Patrum fuisse aptum in proposita materia. Christus enim non dixerat, quod vidisti Thoma, credidisti; sed quia vidisti me Thoma, credidisti. Vnde obiebat difficultas, quia si assensus fundabatur in visione, non poterat esse fides. Ad quod dubium potuissent quidem respondere, prout alij respondent verbum illud, *credidisti*, non accipi in significatione stricta prout significat solum assensum propter auctoritatem testificantis, sed in latiori significatione, prout extenditur ad omnem assensum intellectualem. Voluerunt tamen ostendere, quomodo posset etiam retineri in significatione stricta, & significare assensum fidei, qui haberet pro motiuo formali auctoritatem, & reuelationem Dei: quare illud, *quia vidisti*, noluerunt esse motiuum formale, sed occasionem, seu motiuum extrinsecum. Non enim vidit Thomas diuinitatem, quam tamen credidit: visio tamen humanitatis rediuit in motiuum ad credendam reuelationem, qua idem Christus testatus fuerat suam diuinitatem: sicut visio etiam miraculorum mouet ad credenda mysteria fidei, quæ non videntur. Quare sicut verum est dicere alicui, quia vidisti miracula, credidisti incarnationem, vel Trinitatem, ita verè dictum est, *quia vidisti me Thoma*, scilicet viuentem,

credidisti, nempe me esse Deum. In vtroque enim casu id, quod creditur, non videtur, nec creditur, quia videtur; & in vtroque etiam casu vnum creditur, quia aliud videtur: nunquam autem negant, posse propter auctoritatem Dei credi idem, quod aliunde videtur, sed solum, posse credi actum fidei ex eo motiuo, quia videtur: nam motiuum intrinsecum fidei debet esse testificatio Dei obscure cognita.

Addo, sicut Patres illi ad ostendendam diffidentiam inter id, quod Thomas credidit fide, & id, quod ex visu iudicabat, apposuerunt exemplum in diuinitate, & humanitate Christi, ita potuisse etiam apponere exemplum in specie eterna Christi, & reuelata ab ipso Deo fuerat Thomas, & in veritate resurrectionis substantialis, quam fide credidit. Nam, ut obseruauit Suarez dicta sectione 9. num. 24. species illa externa non fuerat reuelata, sed sensibus percipiebatur; vera autem Christi resurrectio fide credita fuit à Thoma, & cæteris Apostolis, non quidem quia visa, vel certè non solum, quia ex ipsa specie comprobabatur, sed multò firmius, quia à Christo prædicta, & reuelata ab ipso Deo fuerat, concurrebat tamen aliquo modo visio illa speciei eternæ ad fidem resurrectionis; alioquin non fuisset verè dictum, *quia vidisti*, *credidisti*, nam licet resurrectio, vel etiam diuinitas Christi crederetur propter reuelationem: visio tamen speciei externæ erat motiuum extrinsecum partiale credibilitatis: imò in nostra sententia constabat partialiter reuelationem vltimam; quia sicut per alia miracula testabatur Christus, & comprobabat suam diuinitatem, atque adeò miracula ipsa complebant partialiter reuelationem diuinitatis; ita per ostensionem sensibilem speciei suæ testabatur, & confirmabat suam veram resurrectionem, atque ea de causa dicebat, *palpare & videre, quia spiritus carnis, & ossa non habet*; quare ipsa species sensibilis ostensa integrare poterat attestacionem, & reuelationem veræ resurrectionis: ipsa tamen species externa non credebatur, sed videbatur, resurrectio autem credebatur propter reuelationem, quæ partialiter includebat rationem sensibilem speciei externæ, & ideo verissime dictum est Thomæ, *quia vidisti me Thoma, credidisti*, non quidem idem omnino quod vidisti, sed aliquid aliud.

Vnde obiter aduerto, verbis sequentibus, *Beati, qui non viderunt, & crediderunt*, non significasse Christum, assensum Thomæ; eo quod fundabatur in visione aliquo modo non fuisse fidem, sed solum significasse ex hoc capite excellentiorem fuisse, vel futuram fidem eorum, qui non desiderata propria visione illius speciei externæ, credunt Christi resurrectionem per alios sibi sufficienter propositam; sicut ob eandem causam reprehendit etiam vndecim Apostolos, *quia vis, qui viderunt eum resurrexisse, non crediderunt*, & duos alios discipulos in via non adhibentes fidem mulieribus resurrectionem Christi annunciantibus obiurgauit verbis illis, *o stulti, & tardi corde ad credendum, &c.* Quia nimirum præcedente prædicatione Christi de sua resurrectione futura certia die, sufficienter proponebatur credere de resurrectione per testes illius, & idè merito exprobrant incredulitatem, & duritiam cordis, eo quod sine maioribus motiuis non credidissent. In vtroque autem casu credebatur propter reuelationem, quæ complebatur vltimò, vel per aliorum testificacionem.

nem, vel per visionem propriam illius speciei exter-
nae, sicut etiam complebatur per miracula visa,
& nunc completur etiam partialiter per miracula
audita, & sufficienter propofita, vt in superiori-
bus late explicatum est.

Tertio obiciunt, quia minus luminosum cor-
ram magis luminoso non illuminatur, v.g. stella cor-
ram Sole, ergo nec fides coram euidentia. Respon-
deo, stellam verè illuminare partialiter etiam cor-
ram Sole quoad aliquem gradum, vt dixi in philo-
sophia; non tamen apparet, eo quod totum
spatium proximam cœli habet à Sole æqualem
lucem, & ideo non possumus visu discernere stel-
lam à reliquo cœlo.

Quarto obiciunt, quia spes non potest esse
cum visione; nam quod quis videt, quid sperat;
ergo nec fides. Respondeo in primis concedendo
totum de visione; cum qua non potest esse fides
vt supra dixi. Deinde concessio antecedenti, potest
negari consequentia; quia spes essentialiter
respicit bonum absens, vt absens; nã erigit se cõ-
tra difficultates, quæ concurrunt in consequentia
ne illius boni: fides verò essentialiter solum res-
picit reuelationem obscuram: potest autem esse
reuelatio obscura de obiecto aliunde clarè scito.
Imo ex ipsa spe magis potest confirmari nostra
sententia; nam sicut spes non datur cum visione
obiecti præsentis, bene tamen cum cognitione
etiam euidenti boni futuri, qualem cognitionem
fortasse habent animæ in purgatorio: sic fides,
licet dari non possit cum visione, bene tamen
cum cognitione abstractiua euidenti. Sed reuera
argumentum à spe ad fidem non est firmum,
quia valde diuersa est vtriusque natura, vt vide-
bimus infra agentes de virtute spei.

Quinto Obiciunt, quia assensus fidei debet
esse liber: quando autem obiectum euidenter
constat, non assentitur liberè intellectus, sed ex
necessitate, ergo non erit assensus fidei. Ad hoc
facile responderetur ex dictis; actum fidei semper
esse liberum, quia licet aliunde necessitetur intel-
lectus ad assentiendum illi obiecto, numquam
tamen necessitetur ad credendum illud ex motiua
reuelationis diuinæ, quod sufficit, vt actus fidei
liber sit, non quidem in se, sed in causa, nempe
in voluntate imperante, siue sit voluntas impe-
rans solum assensum ad veracitatem, & reuelatio-
nem, quo assensu stante, necessitetur intellectus
ad credendum obiectum reuelatum propter diui-
nam auctoritatem, siue requiratur etiam voluntas
alia imperans alium assensum præter assensum
præmissarum, de quo dicemus infra agentes de vo-
luntate piæ affectionis requisita ad actum fidei.

SECTIO III.

An idem assensus fidei possit tendere circa
obiectum reuelatum per aliud medium
scientificum vel probabile.

Vidimus sectione præcedenti, posse coniungi
assensum fidei cum cognitione euidenti sal-
tem abstractiua eiusdem obiecti: inquirimus mo-
do, an proposito vtroque motiua ad assenti-
endum, scilicet reuelatione diuina, & medio demõ-
stratiua, possit intellectus vnico actu assentiri
propter vtrumque motiua, quod etiam de mo-
tiuò probabili eodem modo dubitari potest, an

coniungi possit cum motiua fidei in eodem nu-
mero actu. Supponendum autem est, non esse
dubium, quod intellectus vnico actu possit attingere
duplex motiua partiale, quando ex vtro-
que constatur medium necessarium ad assenti-
endum conclusioni, pro vt de facto constatur ex du-
plici præmissa obiectiua, neque enim potest vno
actu assentiri conclusioni propter vnã præmis-
sam, & altero actu assentiri conclusioni propter
alteram præmissam simul; quia vnã præmissa so-
la non est medium, nec motiua sufficiens ad
assentiendum conclusioni. Vnde fides eodem actu
debet assentiri obiecto reuelato propter veracita-
tatem Dei, & propter reuelationem; quia singula
seorsim non possunt mouere ad fidem obiecti re-
uelati. Sic etiam assensus Theologicus eodem actu
atingit principium reuelatum, & alterum etiam
principium non reuelatum, quia singula seorsim
non mouent ad assensum conclusionis Theolo-
gicæ. Non procedit ergo questio in hoc sensu,
sed quando sunt duo motiua completa in suo
ordine, singula continentia duas præmissas, v. g.
si sit argumentum Philosophicum demonstrans
immortalitatem animæ rationalis, & rursus pro-
ponatur sufficienter eadem immortalitas animæ
reuelata à Deo summè veraci; an possimus vnico
actu assentiri immortalitati animæ, & propter
medium Philosophicum demonstratiuum; &
propter reuelationem & veracitatem Dei, qui
assensus, pro vt innititur medio Philosophico, sit
scientificus, & pro vt innititur diuino testimo-
nio, sit actus fidei.

Intellectus
vnico actu
potest attingere
duplex
motiua
partiale.

Duplex sensus
quasi-
nis.

Supponendum secundo illa duo motiua in
sensu posteriori propofita adhuc posse dupliciter
mouere intellectum ad assensum conclusionis.
Primo, ita vt singula moueant solum partialiter
nec intellectus propter singula seorsim adæquate
assentiat conclusioni; sæpe enim contingit, vt
quod singula argumenta seorsim non persuadent
omnia, tamen multiplicata, & collecta conuin-
cant; vnde dici communiter solet, *singula, quæ
non profunt, simul collecta inuunt.* Secundo pos-
sunt ita mouere, vt singula ex parte sua adæqua-
tè moueant: non quidem ita, vt ablato vno ex
illis motiuis, manere possit idem assensus; hoc
enim est impossibile, cum non possit esse idem
actus, ablato aliquo obiecto, quod de facto per
talem actum intrinsecè attingitur; & in hoc sen-
su singula sunt motiua partialia solum, quatenus
ab omnibus totaliter, & à singulis partialiter de-
pendet, hic numero assensus, qui sine illis omni-
bus esse non possit: dici tamen possunt in alio
sensu singula esse motiua totalia, quatenus à sin-
gulis ita sufficienter mouetur, & persuadetur in-
tellectus, vt ex modo assentiendi ostendat, se pro-
pter omnia, & propter singula assentiri cõclusio-
ni, cum independentia vnus motiui ab alio, ita
vt cessante vno ex iis motiuis, adhuc assentiretur
conclusioni propter alterum motiua remanens,
licet non eodem actu, quo nunc assentitur, vt di-
ctum est. Hoc autem ipsum, quod est attingere
motiua cum independentia vnus motiui ab alio,
& quasi motiua adæquata, & sufficientia ex par-
te motiui, est modus quidam tendendi diuersus
intrinsecus, & essentialis tali actui, quo intelle-
ctus non solum attingit motiua, sed explicat gra-
dum motionis singulorum, & quantum singulis,
motiuis deferat iuxta singulorum dignitatem &
pondus.

106
Duo motiua
in sensu po-
teriori propo-
fita possunt
dupliciter
mouere intel-
lectum ad as-
sensum con-
clusionis.

Potest autem totus hic modus diuersus attingendi